

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-142>

Світлана Соболевська

кандидат культурології,
доцент кафедри психології та гуманітарних дисциплін
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(Київ, Україна)

Svitlana Sobolievskia

Candidate of Cultural Studies,
Associate Professor of the Department of Psychology and Humanities of the
National Academy of Managers of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5361-7085>

© Соболевська С., 2025.

СТИЛЬ КІБЕРПАНК ЯК КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ

Анотація. Досліджено стиль кіберпанк як культурне явище кінця XX – початку XXI століття. Проаналізовано його витоки в літературі, зокрема творчість В. Гібсона, вплив історичних подій та антиутопічних наративів на формування естетики кіберпанку. Розглянуто проникнення кіберпанку в моду, кінематограф і дизайн, де технологічні інновації поєднуються з бунтарською ідеологією та візуальною експресією. Висвітлено символіку кольорів, матеріалів та аксесуарів, що втілюють взаємодію людини і технологій. Підкреслено значення кіберпанку як застереження щодо майбутнього розвитку цивілізації та його роль як культурологічного феномену сучасності.

Ключові слова: кіберпанк, культура, стиль, мода, технології, майбутнє.

Наприкінці XX – на початку XXI століття розпочався якісно новий етап розвитку світу, коли всі сторони людського буття зазнали глибинних змін. Науковці визначають їх як глобалізацію, формування постіндустріального світу, інформаційного суспільства. На думку В. Мельник, це стало переходом на ноосферний шлях розвитку, і, відповідно, різні вчені мають суперечливі оцінки даних процесів, тож пропонуються різні вектори подальшого розвитку світової цивілізації. Та важливим є те, що у цей історичний період формується глобальна система техногенної культури. Водночас глобалізація в культурній сфері відображає два суперечливі процеси: з одного боку, завдяки глобалізації відкривається більш широкий доступ до цінностей національних культур, що сприяє їх взаємозбагаченню зі збереженням національної самобутності. З іншого боку, глобалізація сприяє уніфікації культурного і духовного різноманітного

світу. Та об'єднувальними конструкціями глобальної системи являються глобалізаційні та комунікаційні технології [1, с. 90].

У ХХІ столітті симбіозом естетики антиутопічного світу, технологічності та футуристичного дизайну став стиль кіберпанк. Нині це не просто модна тенденція, а ціла течія, яка є частиною ширшого культурного явища, що бачить майбутнє в розвитку технологій і змін у суспільстві. Кіберпанк – стиль, для якого характерні соціальні виклики в поєднанні з технологічною експресією. Це робить кіберпанк унікальним як у моді, так і в культурі.

Кіберпанк був започаткований у сфері літератури. Твори в стилі кіберпанку описують сценарії з фантастичних фільмів, в яких майбутнє виглядає таким, де людина і технології нерозривно пов'язані, розвиток пішов далі уяви, а світ побудований на мегаполісах, де панують корпорації [3]. Саме роман «Нейромант» В. Гібсона став точкою відліку для жанру кіберпанк, хоча до нього в англomовній літературі вже впродовж тривалого часу існувала потужна традиція авторів-фантастів, зокрема П. Андерсона, Р. Бредбері, Ф. Діка та інших, які творили у період з другої половини 1940-х до 1980-х років. Тож зародження кіберпанку в даному контексті є цілком закономірним, адже науково-фантастична література у другій половині ХХ століття активно розвивалась у нових піджанрах, стилях, модифікаціях. Велику роль відіграв і час виникнення стилю кіберпанк, оскільки у 1984 році письменники намагаються рефлексувати щодо наслідків Другої світової війни, також відносно нещодавно закінчилася війна у В'єтнамі, яка теж не залишилася поза увагою митців, зокрема В. Гібсон поїхав із США на знак протесту проти цієї війни, а війна в Афганістані в самому розпалі. На заміну молодіжним рухам бітників і хіпі приходять жорстокіші та бунтівні панки. Також 1984 рік є датою з відомої антиутопії Дж. Орвелла і роком виходу першого фільму «Термінатор» – американського фантастичного культового бойовика. Тож середина 1980-х як епоха тотального розширення людського впливу, коли з'являється мережа «Інтернет» і паралельно продовжується підкорення космосу, стає найсприятливішим часом для виникнення кіберпанку, адже катастрофізм та масштабність людської

екзистенції ще ніколи не набували таких вимірів. Це потребувало від митців осмислення і застереження тих, хто звертатиметься до їх творів [2].

У подальшому кіберпанк вплинув на багато субкультур і дизайнерських віянь у мистецтві. Футуристичні образи стали популярними, зокрема, і в одязі. Ультрасучасний дизайн, інноваційні матеріали, провокаційний крій символізує розвиток технологій, а неординарний вигляд – особливість моральних цінностей та пріоритетів. Приклади кіберпанку можна навести з відомих фільмів: в образі цього стилю був одягнений головний герой фільму «Матриця». Та цей одяг не залишився прерогативою акторів фільмів і театрів. Стиль настільки сподобався пересічним людям, що потрапив і на подіуми, і в реальне повсякденне життя. Одяг у стилі кіберпанк символізує спротив системі, підкреслює індивідуальність та характер. Основну роль у стилі кіберпанк відіграють елементи, які уявляють люди, коли думають про майбутнє, зокрема, це шкіряні куртки з металевими деталями, обтислі комбінезони з незвичних матеріалів, масивні грубі черевики тощо. Також це можуть бути аксесуари: окуляри незвичної форми з металевими акцентами або навіть зі світлодіодами. Кібертехнології можуть відображатися на тканині футуристичним принтом або вставками з металу, що надає образу агресивності та екстравагантності. Загалом кіберпанк – стиль одягу, який робить образ його прихильників бунтівним та ексцентричним і привертає увагу оточення.

Сучасні технології нерозривно пов'язані зі стилем кіберпанк. Створюючи такий одяг, дизайнери вдаються до використання техніки, електроніки та новітніх матеріалів. Можна знайти синтетичні матеріали, які під дією температури змінюють свій колір, або ж стрічки, які світяться, чи вшиті ліхтарики, рухливі частини в одязі та фосфорні тканини. Таким чином технологічні елементи створюють стильний образ, що символізує злиття людини та машин. Чорний та темно-сірий – це основні кольори стилю кіберпанк. Однак, можуть бути акценти яскравих неонових відтінків, наприклад, ультрамарин, флуоресцентно-жовтий, яскраво-червоний та ультрафіолетовий. Таке поєднання

кольорів створює контраст, підкреслює незвичайний крій та символізує технологічний прорив у майбутньому.

Сучасні технології, швидкий темп життя та бажання виділитись відкривають нові можливості. Нині одяг, що світиться неонам, трансформується або реагує на рух, став реальністю. Використовуючи ці елементи стилю майбутнього, дизайнери додають до образів інноваційні матеріали. Але це аж ніяк не означає, що такий одяг не зручний. Навпаки, кіберпанкові образи поєднують функціональність, практичність і стиль. Використання технологій в одязі стилю кіберпанк – це не лише про його вигляд, але й про функціональність. Так, куртки з вшитими зарядними пристроями, обігрівальними елементами або окуляри з дисплеями чи ліхтариками стають все популярнішими серед прихильників кіберпанку.

Варто пам'ятати, що кіберпанк – це не лише яскраве явище культури і стиль одягу, це ще й стан його власника, його відчуття і розуміння майбутнього, бажання виділитись та привернути увагу. Кіберпанк як стиль дає можливість експериментувати, формувати унікальні образи. Щоб створити власний образ у стилі кіберпанк, варто знати головні принципи цієї течії: бачення майбутнього, розвиток технологій і бунтарство. Необхідно ретельно ставитись до вибору тканин, декору та аксесуарів. Це можуть бути неонові вставки, металеві бляшки, кнопки та шипи, окуляри провокаційної форми та елементи з натуральної та екошкіри. Кіберпанк – це стиль одягу для сміливих, хто має бажання проявити себе через взаємодію зі світом, де панують технології та свобода самопізнання, вираження і бунтарський стиль поведінки [3].

Отже, у стилі кіберпанк необхідно пробувати віднайти ту межу, яка розділяє світ сучасний і світ майбутнього, адже кіберпанк має на меті бути не пророцтвом, а застереженням, оскільки торкається вектору подальшого руху людства. Будучи яскравим культурним явищем, стиль кіберпанк потребує подальшого дослідження, зокрема і крізь призму культурології.

Список використаних джерел

1. Мельник В. В. Глобалізація в культурній сфері: теоретико-методологічний аналіз. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2010. Вип. 43. С. 90-97.
2. Рудійко І. Кіберпанк. Нереальна втеча від реальності і від себе. *Сенсор*: офіційний сайт. URL: <https://sensormedia.com.ua/books/kiberpank-nerealna-vtecha-vid-realnosti-i-vid-sebe/>
3. Що таке стиль кіберпанк? *TurWear*: офіційний сайт. URL: <https://turwear.com/scho-take-stil-kiberpank/>.

Cyberpunk Style as a Cultural Phenomenon

Abstract. *The style of cyberpunk as a cultural phenomenon of the late 20th - early 21st centuries is studied. Its origins in literature are analyzed, in particular the work of V. Gibson, the influence of historical events and dystopian narratives on the formation of cyberpunk aesthetics. The penetration of cyberpunk into fashion, cinema and design is examined, where technological innovation is combined with rebellious ideology and visual expression. The symbolism of colours, materials and accessories embodying the interaction of human and technology is highlighted. The importance of cyberpunk as a warning about the future development of civilization and its role as a cultural phenomenon of modernity is emphasized.*

Keywords: *cyberpunk, culture, style, fashion, technology, future.*